

Bortset fra hunden er bogen en mands bedste ven

Svend Bruhns diskuterer i væsentlig ny bog alle de spørgsmål, der har været på dagsordenen i de seneste års forskningspolitiske debat om kvalitet, ranking, styring og prioritering.

Af Leif Hansen, CBS Bibliotek, lh.lib@cbs.dk

Det sker ikke så tit, men det sker dog. Man får en bog på 480 sider i hånden og ved bare med det samme, at man må få den læst i en fart. Sådan havde jeg det med Svend Bruhns bog *Citationsindexering*¹. Ikke fordi jeg var blevet bedt om at anmelde den med temmelig kort frist, men fordi den ved om at angribe den med blanding viste sig at diskutere en lang række, ja vel nærmest alle de spørgsmål, der har været på dagsordenen i de seneste års forskningspolitiske debat om kvalitet, ranking, styring, prioritering, bevillingsfordeling m.v. Og så en hel del andre problemer, der nok mest er af interesse for bibliometrikere, scientometrikere, pro et contra-citationister og lignende nørdere.

Bibliometriens Hercule Poirot?

Og lad det være sagt med det samme: Det er på mange måder en fremragende og spændende bog, hvis man altså hører til dem, der finder disse emner interessante. For selv om det er en bog, der sine steder er skrevet med en god portion sproglig finurlighed og åben kritisk holdning, så er det jo ikke nogen kriminalroman, hvor bibliometriens Hercule Poirot efter en hæsblæsende, men dog kølig og velovervejede jagt på misdæderen, i sidste kapitel samler alle stumperne i en uafviselig konklusion. Langt fra kan man sige. Bogens styrke er ikke dens syntetiserende, teoribyggende karakter, men dens omfattende og (for det meste) meget grundige gennemgang af et meget stort emnefelt. Hvis man fornemmer en smule reservation i disse formuleringer, så er det korrekt. Det vender jeg tilbage til.

Det er som sagt et meget omfattende emnefelt Bruhns behandler i bogen. Den er delt op i 5 hovedafsnit, der hver igen er opdelt i kapitler – 22 i alt – der igen er opdelt i mindre afsnit. Denne strukturering gør, at bogen ikke nødvendigvis bør læses fra s. 1 til s. 480, men faktisk egner sig vældig godt til at blive læst plukvis. Man kan altså med stor fordel dykke ned i enkelte kapitler, som behandler emner, man måske interesserer sig mest for. Bruhns fremhæver selv dette (p. 11), og han har også gjort en dyd ud af at lave interne henvisninger i bogen, der letter en sådan læsemåde. Det har selvfølgelig sin pris i form af visse gentagelser, men de viser sig jo kun for alvor, hvis man tager bogen i strakt karriere. Måske er denne kompositionsform også et resultat af, at bogen er skrevet over en længere periode, og at der i sidste ende ikke har været tid eller kræfter til en allersidste endelig redigering.

Pligtlæsning for forskningsadministratorer

Bogens titel sender faktisk kun et lille signal om indholdet. *Citationsindexering* siger måske for de indviede umiddelbart meget om de emner bogen behandler, men for de fleste læsere vil det

næppe være klart, at de nu er på vej ind i en tour de force om Citationsindexering (hovedafsnit A), Publicering og Produktivitet (B), Referencer og Referencestudier (C), Citationsmønstre (D) og Citationsteorier og Perspektiver (E). Og indenfor hver af disse afsnit kapitler med gennemgang af temaets hovedproblemer, teorier og kilder.

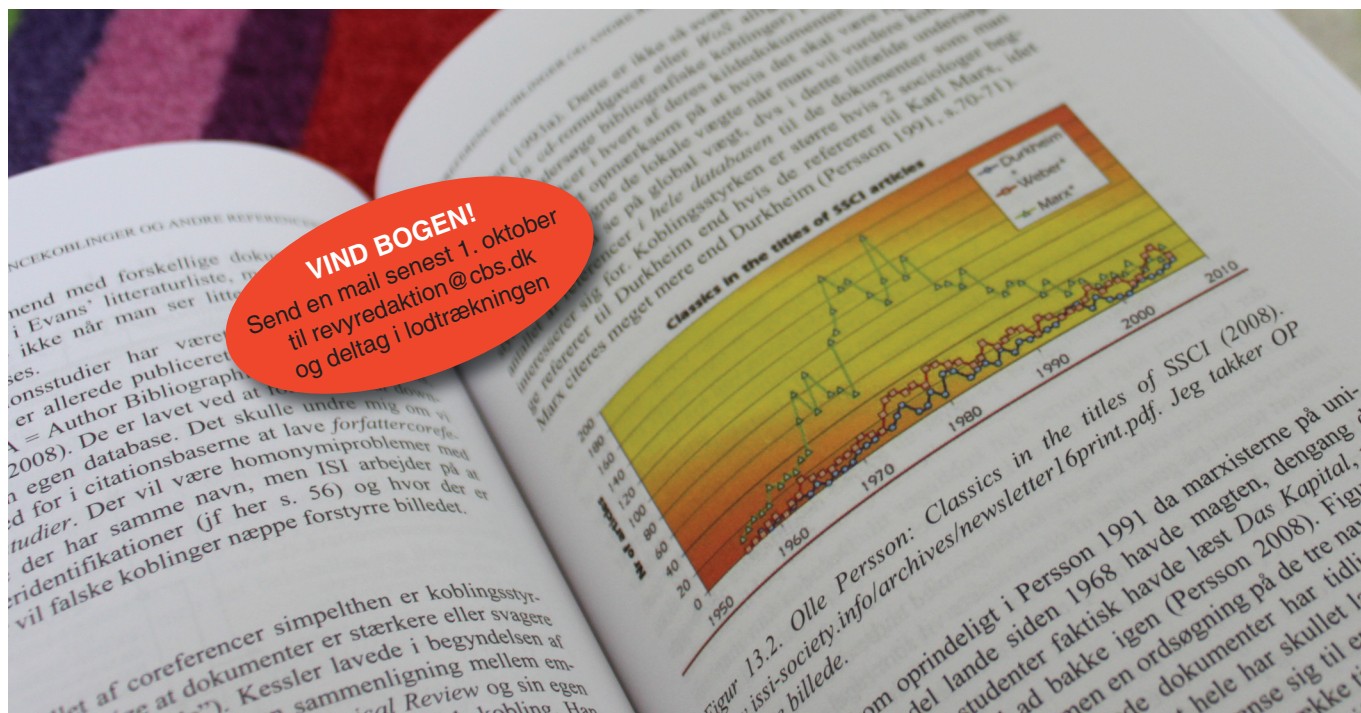
Det kildemæssige udgangspunkt for citationsanalyserne er Thomson-Reuters/ISI's Science and Social Science Citations Index, som den mest dominerende database, der står til rådighed for bibliometriske og scientometriske analyser². Bogen rummer en god og kritisk gennemgang af ISI-baserne, deres emnemæssige og geografiske dækningsgrader, den klare amerikanske dominans i kildevalget med videre, omend det ikke altid er lige klart, om det er online-, cd-rom- eller webudgaven (WoS) og deres forskellige muligheder, der er genstand for diskussionen. Med den tiltagende anvendelse af citationsdatabaser i vurderingen af forskningens og forskeres kvalitet er alene denne diskussion, der løbende dukker op gennem bogen (men se især kapitel 15, p. 250ff), det hele værd, og bogen burde være pligtlæsning for især forskningsadministratorer, der ikke har den store indsigt i bibliometriens kringelkroge.

I diskussionen af SSCI's dækningsgrad bliver der også plads til et lille slag i den nationale bolledej, hvor Peter Ingwersen – "en fremtrædende informationsvidenskabsmand", der "har modtaget en mængde informationsvidenskabspriser" – hænges til tørre for sit forsvar for SSCI's anvendelighed i analysen af dansk samfundsvidenskabelig forskning, hvis jeg ellers på dette sted forstår Bruhns' finurlige udtryksform ret (p. 255).

Den anden store citationsdatabase, det kunne være interessant at have fået gennemgået og diskuteret, Scopus, nævnes kun sporadisk, men er til gengæld i centrum for kapitel 18 "Kortlægning og visualisering af videnskabsområder", der er skrevet af Jesper W. Schneider. Det er en præcis og glimrende oversigt over dette forskningsfelt henover 40 sider, men hvorfor temaet er blevet "udliciteret" fremgår ikke – Svend Bruhns synes ellers selv at være kapabel til at handskes med alle områder indenfor citationsindexeringen i den brede betydning af begrebet, som bogen rummer!

Citationsanalyser i forskningsevaluering

Det er slet ikke muligt indenfor den plads, der er til rådighed for en anmeldelse i Revy, at gennemgå og diskutere alle de temaer, der behandles i bogen, så jeg har valgt at koncentrere mig om det tema, der måske også har umiddelbar mest appel til en bred læserskare, nemlig anvendelsen af citationsanalyser i forskningsevaluering.



Bogen "Citationsindexering" af Svend Bruhns er en stor præstation og fortjener at blive læst.

Igen finder man problemet behandlet løbende, men mest koncentreret i kapitel 10 "Produktivitet og forskningsevaluering" og kapitel 19 "Citationer og forskningsevaluering". Bruhns diskuterer i denne sammenhæng en masse detaljspørgsmål i den løbende danske debat. Spørgsmålet om "salami-publicering", fraktionering af antal citationer eller point efter antal forfattere, niveaudeling af tidsskrifter efter kvalitet, fagfælle-vurderingssystemet, citationstal som grundlag for kvalitetsvurdering, konsekvensen af bibliometrisk baserede budgetmodeller for publiceringsmønstre osv. osv.

Alt bliver gennemgået med et kritisk, men dog også realistisk blik. Som han konkluderer (p. 421): "det norske forskningsevalueringssystem er det bedste og ... det er godt at det er det vi har valgt i Danmark" – selvom det har nogle skønhedspletter.

Især i behandlingen af den nye danske forskningsbevillingsmodel mærker man dog tydeligt, at bogen er skrevet over længere tid. Således fremhæves (p. 350 og p. 415), at stærke kræfter arbejder for at citationer skal indgå i den danske model, og det lades åbent, om det faktisk vil komme til at ske, selvom bogen er færdigskrevet i 2010 (og modellen blev bragt i anvendelse første gang i efteråret 2009, hvor det jo stod klart, at det ikke var tilfældet). Hvilket også ville være underligt, da den danske (og norske) model ikke måler forskningskvalitet, men forskningskvantitet – en pointe jeg godt ville have set fremhævet.


Men det er selvfølgelig under alle omstændigheder væsentligt at advare mod troen på, at antal citationer udtrykker en publikations kvalitet, eller at et tidsskrifts "impact factor" udtrykker noget om kvaliteten af de enkelte artikler, der står i tidsskriftet. Begge problemer behandles godt og grundigt i bogen – se f.eks. kapitel 12 om "Referencemotiver" og kapitel 16 om "Citationsstudier".

7 snusfornuftige råd

Som nævnt er bogens styrke ikke dens syntetiserende, teoribyggende karakter, og det er da også snarere 7 snusfornuftige råd

eller retningslinjer, som bogen slutes med. Og det passer nok også bedst til bogens ambition som jeg ser den: kritisk og praktisk orienteret at diskutere og punktere myter og fordomme om referencer og citationer som udtryk for forskningskvalitet ofte forklædt som teorier og mere og mere komplicerede beregningsmodeller.

Der er selvfølgelig altid petitesser og detaljer, man kunne ønske sig var rettet i en så omfattende bog. Som når anmelderen finder en reference til sig selv på p. 419, men ikke kan genfinde den i litteraturlisten eller indekset. Så må jeg i stedet glæde mig over den på p. 423, selvom jeg ikke er sikker på at den er positivt ment: "Jeg undlader at citere evt. injurier fra hans indlæg", skriver Bruhns om mit indlæg på bloggen *Forskningsfrihed*, hvor jeg kort kommenterede det "University Scorecard" som DTU's analyseafdeling ViTi havde produceret til Børsen i efteråret 2008.

Dengang som nu var mit ærinde ikke gold og krænkende kritik, men åben og ærlig snak. Derfor skal mine forbehold heller ikke skygge for, at det er en stor præstation af Svend Bruhns, at der nu foreligger dette værk – og så på dansk! Det fortjener ikke blot at blive anmeldt, men at blive læst. Og husk så hvad Groucho Marx sagde: 'Outside of a dog a book is a man's best friend. Inside a dog it's too dark to read.' 

Litteratur

1) Svend Bruhns, *Citationsindexering*; Bibliografica, Romdrup, 2010. 480 s. ISBN 978-87-990331-2-6.

2) Arts & Humanities Citations Index omhandles kun i forbindelse med diskussionen om vanskelighederne ved at rumme en vurdering af kvaliteten af humanistisk forskning baseret på citationsanalyser, da ingen indeks og baser dækker forskningsfeltets vigtigste publiceringskanaler, antologier og monografier